

PROFESNÍ SELF-EFFICACY UČITELŮ MATEŘSKÝCH ŠKOL PŘI EDUKACI DĚTÍ S ODLIŠNÝM MATEŘSKÝM JAZYKEM: PILOTNÍ OVĚŘENÍ ŠKÁLY TEIP-CZ-OMJ

PROFESSIONAL SELF-EFFICACY OF PRESCHOOL TEACHERS IN EDUCATING CHILDREN WITH A DIFFERENT HOME LANGUAGE: PILOT VALIDATION OF THE TEIP-CZ-OMJ SCALE

Anna Košatová

Ústav pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého, Olomouc

Abstrakt

Příspěvek představuje pilotní fázi doktorského výzkumu zaměřeného na profesní self-efficacy učitelů mateřských škol při edukaci dětí s odlišným mateřským jazykem. Teoretickým východiskem je pojetí self-efficacy jako doménově specifického přesvědčení o vlastní schopnosti účinně podporovat učení, komunikaci a participaci dítěte v jazykově heterogenní třídě. Příspěvek se soustředí na adaptaci a pilotní ověření škály TEIP-CZ-OMJ. Cílem je představit proces konstrukce nástroje a očekávané výstupy jeho ověření, zejména faktorovou strukturu, vnitřní konzistenci a možnosti citlivějšího zachycení oblastí profesní jistoty učitelů při práci s dětmi s OMJ v českém předškolním vzdělávání.

Klíčová slova: *profesní self-efficacy, děti s odlišným mateřským jazykem, předškolní vzdělávání, učitel mateřské školy, pilotní ověření škály*

Abstract

The paper presents the pilot phase of a doctoral research project focused on the professional self-efficacy of preschool teachers in educating children with a different home language in Czech kindergartens. The theoretical background is based on self-efficacy as a domain-specific belief in one's ability to effectively support children's learning, communication, and participation in linguistically heterogeneous classrooms. The conference paper specifically focuses on the adaptation and pilot validation of the TEIP-CZ-OMJ scale. Its aim is to present the process of instrument construction and the expected outcomes of its validation, particularly factor structure, internal consistency, and the possibility of more sensitive identification of teachers' perceived areas of professional confidence.

Keywords: *professional self-efficacy, children with a different home language, preschool education, preschool teachers, pilot validation*

1 ÚVOD

Narůstající jazyková diverzita v českých mateřských školách klade nové nároky na profesní jednání učitelů. Při edukaci dětí s odlišným mateřským jazykem se jako významný ukazuje konstrukt profesní self-efficacy, tedy víra učitele ve vlastní schopnost účinně podporovat učení, komunikaci a začleňování dítěte v konkrétní pedagogické situaci. V českém předškolním kontextu však zatím chybí nástroj, který by tuto oblast zachytil citlivěji vzhledem k jazykové diverzitě a specifickým požadavkům práce v mateřské škole.

2 TEORIE

Teoretickým východiskem příspěvku je Bandurův koncept self-efficacy, chápáný jako přesvědčení jedince o jeho schopnosti organizovat a realizovat činnosti vedoucí k žádoucím výsledkům v určité situaci. V pedagogickém kontextu jde o víru učitele, že dokáže účinně podporovat učení, komunikaci i participaci dětí v heterogenní třídě. Studie vychází z nástroje Teacher Efficacy for Inclusive Practices (TEIP; Sharma et al., 2012) a z jeho české adaptace pro učitele mateřských škol (Pivarč, 2022). Doménová specifická self-efficacy zároveň implikuje potřebu její další kontextualizace pro oblast předškolního vzdělávání dětí s OMJ, protože obecné škály nemusí dostatečně postihnout situace spojené s jazykovou bariérou, komunikací s rodinou ani adaptací vzdělávací nabídky.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Studie je součástí širšího doktorského výzkumu; konferenční příspěvek se zaměřuje na adaptaci a pilotní ověření škály TEIP-CZ-OMJ určené pro učitele mateřských škol se zkušeností s edukací dětí s odlišným mateřským jazykem. Nástroj obsahuje 18 položek hodnocených na šestibodové škále a rozdělených do tří oblastí: adaptace vzdělávací nabídky pro jazykově heterogenní třídu, řízení třídy a spolupráce s rodiči. Obsahová validita byla posouzena expertně, srozumitelnost

položek byla ověřena kognitivní validizací a pilotním testováním. Sběr dat probíhá mezi učiteli mateřských škol v Olomouckém a Moravskoslezském kraji. Analýza bude zahrnovat explorační faktorovou analýzu a výpočet vnitřní konzistence škály.

4 VÝSLEDKY / OČEKÁVANÉ VÝSLEDKY

Vzhledem k tomu, že studie se nachází ve fázi sběru dat, příspěvek formuluje očekávané výstupy pilotního ověření nástroje. Škála TEIP-CZ-OMJ je konstruována tak, aby umožnila rozlišit jednotlivé oblasti profesní self-efficacy učitelů mateřských škol při edukaci dětí s odlišným mateřským jazykem a citlivěji zachytit situace spojené s jazykovou diverzitou v předškolním vzdělávání. Očekávaným výsledkem je ověření, zda nově upravená škála vykazuje přijatelnou faktorovou strukturu a vnitřní konzistenci. Současně se předpokládá, že nástroj pomůže identifikovat oblasti, v nichž učitelé mohou vnímat vyšší či nižší míru profesní jistoty, zejména ve vztahu k řízení třídy, adaptaci vzdělávací nabídky a spolupráci s rodiči.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Příspěvek otevírá diskusi o možnostech kontextualizovaného měření profesní self-efficacy v českém předškolním vzdělávání. Jeho přínos spočívá především v pilotním ověření nástroje, který může v dalším výzkumu pomoci přesněji identifikovat oblasti, v nichž učitelé mateřských škol vnímají profesní nejistotu a potřebují metodickou či institucionální podporu při edukaci dětí s odlišným mateřským jazykem. Studie současně přispívá k diskusi o tom, jak v českém prostředí výzkumně uchopit profesní dimenzi práce s jazykovou diverzitou a jak tuto oblast dále metodologicky rozvíjet. V tomto smyslu může studie představovat východisko pro navazující empirický výzkum i další metodologické zpřesňování této oblasti.

6 LITERATURA

- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. Freeman.
- Bandura, A. (2006). Guide for constructing self-efficacy scales. In F. Pajares & T. Urdan (Eds.), *Self-efficacy beliefs of adolescents* (s. 307–337). Information Age Publishing.
- Pivarč, J. (2022). Psychometrické vlastnosti dotazníku The Teacher Efficacy for Inclusive Practices (TEIP): adaptace české verze škály u učitelů mateřských škol. *Studia paedagogica*, 27(1), 125–152. <https://doi.org/10.5817/SP2022-1-5>
- Sharma, U., Loreman, T., & Forlin, C. (2012). Measuring teacher efficacy to implement inclusive practices. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 12(1), 12–21. <https://doi.org/10.1111/j.1471-3802.2011.01200.x>
- Tschannen-Moran, M., & Woolfolk Hoy, A. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17(7), 783–805. [https://doi.org/10.1016/S0742-051X\(01\)00036-1](https://doi.org/10.1016/S0742-051X(01)00036-1)